

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník

Marec 2006

11

Za posledné mesiace viaceré udalosti posunuli svet bližšie k situácii, ktorú Samuel Huntington nazval "zrážkou civilizácií". Približne v období uverejnenia Mohamedových karikatúr v dánskom *Jyllands-Posten* a fanatických reakcií v islamskom svete prišiel v Iráne k moci takisto fanatický Ahmadinedžad s jeho protiizraelskými vyhrážkami na pozadí nukleárnych ambícií; slobodné voľby na palestínskych územiach vyhrala teroristická Hamas; objavili sa nové dokumenty o nedôstojnom zaobchádzaní s väzňami v Abu Graib; Amerika je, zdá sa, bežvýchodiskovo politicky, vojensky i morálne kompromitovaná v Iraku, ktorý sa už ocitol na pokraji občianskej vojny hoci to jej *neocoms* stále akosi nechcú chápať; európski politici sa bezradne dívajú na multikultúrnu budúcnosť Európy a európska inteligencia sa utápa v nekonečných diskusiách a komentároch kritizujúc islamské násilensť a ich stredoveké praktiky, ale často iba provokujú a posmieávajú sa z náboženstva viac ako jednej miliardy moslimov na tejto zemi.

Miesto kresťanov v "zrážke civilizácií"

Zosekularizovaná Európa sa posmieva z toho, čo je sväté iným, lebo sami stratili zmysel pre to, čo bolo sväté ich predkom. Kresťanského Boha nahradili celou paletou bôžikov, ako tolerancia, multikulturalita, ľudské práva, sociálna spravodlivosť, sloboda tlače, odluka cirkvi od štátu atď, neuvedomujúc si že tieto hodnoty moderného Západu majú svoje korene v kresťanstve aj keď pri zrode mnohých z nich úlohu pôrodnej babky zohralo osvietenstvo. Amerika sa natoľko neposmieva, ale jedná: bohužiaľ však toto jednanie je jednaním 'slona' (vojenská prevaha a kultúrna arogancia kombinovaná s ignorantsťvom) v islamskom 'obchode s porcelánom', obzvlášť vo svetle nedomyšlenej vojny s Irakom.

Veľa sa právom hovorí o tom, že islamu dodnes chýba striktné rozlišovanie medzi náboženskými a politickými oblasťami a kritériami právnej kompetencie a politickej moci, ku ktorému sa Západ, vrátane kresťanských predstaviteľov, iba pomerne nedávno dopracoval. Hoci prípad s Rocom Buttiglioniem nasvedčuje, že niekedy ani európskym politikom toto rozlišovanie nie je jasné, v Európe ešte žiadnemu prezidentovi nenapadlo vyhlásiť (oprávnený či neoprávnený) vojenský zásah v islamskom svete za *krížiacku výpravu* a tým vedome rozjatriť bolestivú ranu v moslimsko-kresťanských vzťahoch. Európski politici a novinári provokujú skôr tým, že najprv urážky moslimov kryjú odvolávaním sa na slobodu tlače, podobne ako to už po desaťročia robia s kresťanmi, a potom keď vidia, aké dôsledky to môže mať, dostanú strach, skrývajú sa za kresťanstvo a pokrytecky vyzývajú k tolerancii a dialógu *kresťanov* s islamom! Oboje — kresťanské, "krížiacke" zdôvodňovanie vojny proti islamským zemiám, ako aj ospravedlňovanie urážok moslimov odvolávaním sa na západnú slobodu tlače — je samozrejme vítanou vodou na mlyn fanatickým islamistickým kazateľom a politickým manipulátorom.

Benedikt XVI. o Európe

Toto je preklad záverečnej časti eseje "Európa a jej nespokojenci" (*Europe and its Discontents*, First Things č. 15, jan. 2006, str. 16-22), ktorá je prevzatá z pápežovej novej knihy "Bez koreňov" (*Without Roots*, Basic Books, február 2006).

Posledným prvkom európskej identity je náboženstvo. Nechcem sa zamiešať do komplexných diskusií posledných rokov, chcem iba vyzdvihnúť jednu vec, základnú pre každú kultúru: úctu k tomu, čo iná skupina považuje za sväté, obzvlášť úctu k tomu čo je sväté v najvyššom slova zmysle, k Bohu. Túto úctu možno právom očakávať aj od tých, ktorí nie sú ochotní veriť v Boha. Ak túto úctu nenachádzame v niektorej spoločnosti, tak jej chýba niečo podstatné. V súčasnej európskej spoločnosti, Pán Boh, zaplať, každý kto zneuctí vieru Izraela, jeho obraz Boha alebo jeho veľikášov, musí platiť pokutu. To isté platí pre toho, kto zneuctí Korán a to v čo veria moslimi. (Esej bola samozrejme napísaná pred uverejnením dánskych karikatúr Mohameda, pozn. GV). Ak ale ide o Ježiša Krista a o to, čo je sväté kresťanom, sloboda prejavu sa naraz stáva najvyšším dobrom.

Toto ilustruje zvláštnu seba-návist Západu, ktorá nemá ďaleko od patologického stavu. Je chvályhodné, že sa Západ snaží byť viac otvorený, mať viac pochopenia pre hodnoty outsiderov. Pritom však stratil všetku schopnosť pre seba-lásku. Vo svojej vlastnej histórii vidí jedine veci odporné a deštruktívne; nie je viac schopný vnímať to, čo je veľké a čisté. To čo Európa potrebuje je kladnejší pohľad na seba samú (*self-acceptance*), pohľad, ktorý je kritický a pokorný, ak chce prežiť.

[pokračovanie na poslednej strane]

Lebo ak sa v médiách či politike hovorí o *súžití* kultúr západnej a islamskej, v európskom či celosvetovom kontexte, reprezentujú dominantní sekulárni humanisti seba a svoje hodnoty ako hodnoty západnej kultúry či civilizácie, bez ohľadu na to, či sú ako také aj hodnotami kresťanskými. (Mnohé sú, ale niektoré nie sú: napríklad konzekventný kresťan nebude zosmiešňovanie toho, čo je moslimom najsvätejšie, vyhlasovať za prejav slobody tlače — pozri zneuctenie koránu zavraždeným holandským režiserom Theo van Goghom, alebo karikatúry Mohameda v dánskom *Jyllands-Posten*). Ak sa však hovorí o *zrážke* kultúr západnej a islamskej pripomína sa veľmi hlasito, že ide vlastne o konflikt medzi islamom a *kresťanstvom* a moralizuje sa o potrebe vzájomnej tolerancie oboch týchto klasických náboženstiev.

Obávam sa, že iba málo kresťanov vidí ako je historická zviazanosť kresťanstva s Európou takto zneužívaná v súboji dvoch silnejších prúdov: islamského, ktorý je v Európe demograficky na vzostupe, a sekulárne humanistického, ktorý tu určuje vládnucu ideológiu. Tí najkratkozrakejší medzi nimi budú ešte aj schvaľovať právo provokatérov urážať a zosmiešňovať pod kepienkou slobody tlače. Bolo vrcholne odporné pozorovať na televízii úškrnok talianskeho ministra Roberta Calderoliho, keď si so slovami “môj Boh je láska” rozhrnul košeľu aby ukázal, že má na tričku vytlačené karikatúry, ktoré urážajú vyše jednej miliardy moslimov. A to bolo iba pár dní po uverejnení encykliky *Deus caritas est* (“Boh je láska”, pozri nasledujúci článok). Nie je mi známe, že by niektorý katolícky predstaviteľ upozornil svet na to, že Calderoli tým zosmiešnil aj pápeža, urazil všetkých katolíkov a nepriamo aj ostatných kresťanov, lebo výrok “Boh je láska” je zhrnutím toho, čím sa Nový zákon líši aj od Starého zákona a samozrejme aj od Koránu.

Pritom nielen islamistické výtržnosti, ale ani sekularistické nevkusnosti a urážky toho čo je moslimovi sväté, nemajú s (dnešným) kresťanstvom nič spoločné. Mnohí, vrátane kresťanov, si nevedomujú, že po psychologickú stránku moslimská viera v Allaha a oddanosť Mohamedovi, je rovnako fanatická a provokatívna, ako bola v Európe kresťanská viera v Boha a oddanosť Ježišovi ešte len pred pár storočiami. Ani neviem koľkým katolíkom je napríklad známe, že kardinál Achille Silvestrini v zastúpení Vatikánu už začiatkom februára vyhlásil, povedľa odsúdenia násilenstiev zo strany nahuckaného davu: „Sloboda satiry, ktorá uráža sentimenty iných sa stáva nadávkou (*abuse*)...

Možno mať porozumenie pre satiry o kňazovi, ale nie o Bohu. Čo sa týka islamu, mohli by sme mať porozumenie pre satiry na ich zvyklosti a chovanie, ale nie ak ide o Korán, Alaha a Proroka. Celý kresťanský svet je veľmi zarmútený a ubolený pre satiry tohoto druhu, ktoré sú namierené na našich bratov iného vierovyznania.”

Pravda, kresťania sú v hociako zosekularizovanej Európe či Amerike na tom oveľa lepšie ako kresťanské menšiny v islamských krajinách. Ak by teda malo dôjsť k *naozajstnej*, teda nie iba verbálnej, *zrážke* medzi islamským svetom a Európou či Amerikou, bude v záujme kresťanov stáť za hocikým kto povedie Európu či Ameriku a to nielen preto, že tu žijú, ale aj preto, že kultúrno-politická alternatíva by pre nich bola horšia. To platí aj o kresťanských menšinách v islamských krajinách, hoci vystupňovaním konfliktu medzi islamským svetom a Západom predovšetkým oni najviac trpia už dnes. Ide však o to, že nie je v záujme nikoho — ani kratkozrakých karikaturistov a ich apologetov, ani kultúrno-psychologicky naivných ‘krížikov’ — tento konflikt vystupňovať, aj keď na európskej pôde sa ešte stále drží iba na verbálnej úrovni (výnimky: Madrid, Londýn).

Za daného stavu je preto v Európe, ale i v Amerike, *minimálnou* povinnosťou kresťanov neprilievat’ olej do ohňa nerozmyslenými výrokmi či dokonca akciami. *Maximálnym* programom by bola funkcia arbitra v tomto konflikte. Lebo kresťanstvo — presnejšie kresťanstvo budúcnosti ako si ho predstavujem, lebo myslím dnes to ešte máloktorý kresťan takto vidí — má *obsahom* svojej viery bližšie k islamu ako k sekulárnym humanistom, ale jej spoločenskou *formou* a svetonázorovou orientáciou má zasa bližšie k sekulárnym humanistom.

Tieto dve vlastnosti ho stavajú do (ešte len potenciálnej) funkcie *katalyzátora* premien a zmierení na tomto kontinente. Ale aj v globálnom kontexte. Krížiacke boje kresťanov s moslimami patria do stredoveku a povýšenecké pózovanie bezbožníkov do predchádzich storočí. Toto treba trpezlivo vysvetlovať a na tejto platforme sa snažiť stretnúť s moslimami, v snahe o izolovanie ideologických nespratníkov po oboch stranách tejto ‘zrážky’ civilizácií. Nebude to ale ľahké ich presvedčiť o tom, že aj oni môžu prijať osvietenské korektúry bez toho aby museli obetovať podstatu svojho náboženstva, obzvlášť preto, že sa to kresťanom zatiaľ podarilo iba za cenu kvantitatívnych strát. Každá iná alternatíva by však znamenala katastrofu.

“DEUS CARITAS EST”

O tejto encyklike bolo už veľa napísané, prevážne vysoko pozitívneho, i z ‘konzervatívnej’ i z ‘pokroárskej’¹ strany. Ťažko mi preto povedať ešte niečo originálneho.

Vraví sa, že prvá encyklika nového pápeža obyčajne určí aj smerovanie či úmysel celého jeho pontifikátu. Nuž ak je tomu tak, potom už zahajovacia veta “Boh je láska; a kto ostáva v láske ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom” [1 Jn 4:16] dáva jasne najavo, že Benediktovi XVI. nepôjde o autoritatívnu apológiu či presadzovanie katolíckeho učenia, dogiem alebo morálnych príkazov a zákazov. Ale ani o to aby niečo explicitne menil či odvolával. Hoci na prvý pohľad je tento citát odlišný od ‘definície’ Boha ako si ho my, starší, pamätáme zo školského katechizmu — Boh je spravodlivý sudca, ktorý dobrých odmeňuje a zlých tresce — pápežovi tu iste neide o nejaký alternatívny, skôr komplementárny pohľad na kresťanský model Boha.

Ale možno i viac, možno mu ide práve dnes o to zdôrazniť, že Boh je predovšetkým láska, láskavý otec, a až potom spravodlivý a prísny sudca. Možno mal na mysli nielen vnútrokatolícku dilemu medzi týmito dvomi pohľadmi na Boha a Cirkev, ale aj o to, aby stručne pomenoval to, na čom stojí a padá už nie iba Katolícka cirkev, ale celé kresťanstvo, a čím sa aj líši od ostatných dvoch monoteistických (abrahamických) náboženstiev: judaizmu a islamu. Píše doslova “Vo svete, kde meno Božie je niekedy spojované s pomstychtivosťou, alebo dokonca s povinnosťou nenávidieť a páchať násilnosť, je toto posolstvo (lásky) aj aktuálne aj významné.”

Toľkoto možno myslím vyčítať z prvej vety encykliky, vlastne už z jej stručného názvu. Encyklika sama je rozdelená na dve časti. V prvej sa hovorí o komplementarite *eros*, erotickej lásky, a *agape*, bezpodmienečnej duchovnej a nesebeckej láske ako o nej učil Ježiš. Veľmi explicitne vraví, že neodsudzuje erotickú, telesnú lásku medzi mužom a ženou, iba to ak stráca svoje spojenie so sebaobetavou duchovnou láskou, ako sa to bohužiaľ dnes často stáva, čo vedie k degradácii *eros*, a tým aj človeka: “Opojený a bezuzdný *eros* nie je potom ‘extáziou’, ktorá povznáša k Bohu, ale pádom, degradáciou

človeka. Preto musí byť *eros* ovládnutý a očistený ak nemá znamenať iba prchavý pôžitok, ale v istom zmysle predchut’ toho vyvrcholenia našej existencie, tej nádhery, po ktorej túži celá naša bytosť.” Pápež teda neodmieta *eros*, naopak vidí ho v širšom kontexte, ktorý zahŕňa aj Nadprirodzeno. Človek je naozaj sebou samým, keď jeho telesná a duševná stránka sú intímne zjednotené. Nielen *eros* sám, bez *agape* nepostačuje. Ani naopak človek, ktorý vidí iba svoju duchovnú stránku a vidí vo svojom tele iba to, čo ho púta k jeho zvieracej podobe, stráca svoju ľudskú identitu ako mu ju dal Stvoriteľ. “Keď sú tieto dve dimenzie úplne od seba odtrhnuté výsledok je karikatúra, alebo aspoň ochudobnená forma lásky.”

V druhej časti sa encyklika venuje láske vo zmysle *caritas*, teda charitatívnej lásky prejavujúcej sa v dobročinnosti. Encyklika odmieta marxistický argument, že charitatívna láska je iba prostriedkom na zachovanie *statu quo* ekonomickej nespravodlivosti. “Toto je neľudská filozofia, v ktorej sú ľudia súčasnosti obetovaní molochovi budúcnosti — budúcnosti, ktorej realizácia je v najlepšom prípade pochybná.” Aj keď Cirkev “nemôže a nesmie nahradiť štát” tým, že prevezme politický boj za spravodlivejšiu spoločnosť, môže byť zdrojom morálnej sily a “duchovnej energie” bez ktorých sa spravodlivosť nemôže uplatniť. “Kresťanská charitatívna činnosť musí byť nezávislá od politických strán a ideológií. Nie je nástrojom pre zmenu sveta ideologickými metódami, nedá sa použiť pre svetské manévrovanie a triky, ale je prostriedkom pre aktualizáciu lásky, ktorú človek stále potrebuje.” Pápež však hneď dodáva, že katolícka charita nemôže byť používaná ako nástroj pre získanie konvertitov z iných náboženstiev. Jej jediným stimulom je Božia láska a ľudská láska k blížnemu. Toto sa dobre číta, lebo dobre vieme, že v minulosti bola často kresťanská, vrátane katolíckej, dobročinnosť spojovaná s forsírovanou evanjelizáciou, psychicky násilným pokresťančovaním.

Je asi pravdou, že prvá časť, kde sa hovorí o vzťahu *eros* a *agape*, sa viac prihovára problematike Západu. Tu vulgarizácia sexu je jedným z hlavných znakov jeho morálneho úpadku, ktorý napríklad v očiach moslima znehodnocuje aj kladné ‘osvieten-

¹ ak odmyslíme feministicky orientovanú kritiku jej anglického prekladu nemeckého slova *Mensch*, čo po slovensky samozrejme znamená človek, pre ktoré angličtina nemá jednoznačný ekvivalent.

ské hodnoty' otvorenej demokratickej spoločnosti. Druhá časť sa naproti tomu viac prihovára tým, ktorí sú priamo zapojení v charitatívnej činnosti medzi chudobnými v tret'om svete, napríklad v Afrike. Ale hovorí — či mala by hovoriť — do

duše aj všetkým nám, ktorých materiálne postavenie sa tak veľmi líši od situácie týchto chudákov, aj keď si pritom radi zanariekame, ako sme na tom oveľa horšie než ten či onen sused v našej bezprostrednej, napríklad vnútroeurópskej, blízkosti.

Naša generácia a vek vesmíru

George Coyne, riaditeľ *Vatican observatory*, ktorý sa zúčastnil aj kontroverzie okolo *Intelligent Design* vtiahnutej aj na katolícku scénu nešťastným článkom viedenského kardinála, a ktorého som v minulom čísle *Kolínskych listov* označil za 'pápežovho astronóma', uverejnil ďalšiu zaujímavú úvahu na tému vesmírneho vývoja "Nekonečný boží zázrak" (*Infinite wonder of the divine*, The Tablet 10.12.2005). V nej názorne približuje ohromné časové intervaly vo vývoji vesmíru tým, že celých 13.7 miliárd rokov, — čo je dnes uznávaný vek vesmíru, teda od povestného Veľkého tresku (*Big Bang*) — scvrkol na jeden rok. Ak teda sme dnes presne na konci toho roka, teda o polnoci na Silvestra, tak mu vychádza takýto "kalendár vývoja vesmíru":

1. januára: Veľký tresk – vznik vesmíru

7. februára: Zrod mliečnej dráhy

14. augusta: Vznikla zemeguľa

4. septembra: Prvý život na Zemi

15. decembra: Cambrická explózia (vznik väčšiny skamenelín, ktoré poznáme)

25. decembra: Dinosauri sa objavili

30. decembra: Dinosauri vymreli

31. decembra: Prví predkovia človeka sa objavili niekedy o 19. hodine, človek iba dve minúty pred polnocou. Egyptské pyramídy boli postavené trinásť sekúnd pred polnocou, Ježiš Kristus sa narodil dve sekundy pred polnocou, Galileo jednu sekundu.

Prešlo teda 60% života vesmíru než sa na zemi objavil život, avšak iba 21 dní od vzniku zemegule aby sa na nej objavil život. Potom to však trvalo ďalšie temer štyri mesiace než sa objavil inteligentný život, teda človek. Dinosauri žili iba päť dní, človek iba dve minúty a obdobie v jeho vývoji, ktorý skúma história a nie iba archeológia, zatiaľ netrvalo viac ako 20 sekúnd!

Pridám svoje vlastné špekulácie. Tento kalendár možno aj extrapolovať a potom podľa najnovších odhadov kozmológie (pozri napríklad <http://math.ucr.edu/home/baez/timeline.html>) vychádza, že v tejto škále vesmír má potrvat' ešte pár rokov, kým sa nerozpadnú všetky atomy, až zavládne absolútny chlad a neskôr absolútna prázdnota. Za 29 dní vyschne zemská atmosféra, Zem bude neobývateľná ak len ľudia niečo nevymyslia. Za 93 dní vyschnú aj moria, lebo slnko bude o 40% horúcejšie. Ľudstvo, ak sa nezahubí skôr ako mu rozum dospeje, sa bude ďalej vyvíjať v nadľudí s nám nepredstaviteľnou inteligenciou opustiť umierajúcu Zem a obsadiť mnohé planéty, aj iných slnečných sústav. Za 80 dní sa naša galaxia zrazí s najbližšou galaxiou, Androméou, pričom mnohé slnečné sústavy zaniknú, takže sa možno naši nadľudskí potomkovia budú musieť naučiť opustiť aj mliečnu dráhu.

Je samozrejme aj to možné, že ľudstvo vyhynie podobne ako kedysi dinosauri, z vlastnej či bez vlastnej viny, a vývoj bude musieť začať od začiatku aby dospel k inteligencii, ktorá sa bude vedieť zachrániť po tom, čo Zem sa stane neobývateľnou. To by už neboli naši potomci iba príbuzní v podobnom slova zmysle ako sme my príbuzní dinosaurov. Samozrejme, aj iné scenáre sú možné ak naša planeta nie je jedinou, ktorá je schopná vytvoriť inteligentný život.

Začal som tým čo je súčasnými vedeckými znalosťami dobre podložiteľné a nechal som sa potom uniesť špekuláciami. Ak ich ale aj odmyslíme, zdá sa veľmi málo pravdepodobné, že by vývoj vesmíru, čo len na tejto zemeguli, bol nami dosiahol svojho vyvrcholenia. Sme skôr medzičlánkom a pre nášho potomka, v tejto škále za pár hodín či dní, budeme práve tak primitívnymi predkami ako je pre nás *Australopithecus*, náš predok spred 4 miliónov rokov! Ale aj pre nášho superinteligentného potomka bude vznik seba-vedomenia, teda ľudskej kvality v rozvetvenom reťazci vývoja jeho predkov, mimoriadne dôležitým medzníkom a my sme ho prekonalí iba pred vari 'dvoma minútami'. Toľkoto zatiaľ veda o postavení našej generácie v zďaleka ešte neukončenom vývoji vesmíru.

Pre veriaceho kresťana je tu pozoruhodné, ešte niečo iné. Totiž, že Stvoriteľ si vybral práve našu dobu (teda pred 'dvoma sekundami') aby sa v osobe Ježiša Krista vteliť do svojho stvorenia a prísľubom 'života večného' už nám — a nie až nejakým našim superinteligentným potomkom — zjavil, že sme už tým čo mal na mysli 'si ponechať' keď stvoril tento vesmír. Vesmír stvoril kvôli nám a nás — vrátane našich oveľa inteligentnejších po-

tomkov, ale s nami to začína — stvoril pre seba, ako to už sv. Austín pekne povedal. To pravda nemusí znamenať že my (a naši potomkovia) sme tí jediní, ktorých si Boh stvoril 'na svoj obraz': kresťanská viera nestojí a nepadá tým, či existuje, existoval, alebo bude existovať okrem nás vo vesmíre či v paralelných vesmíroch, ešte iný inteligentný život s nami už veľmi málo, alebo aj vôbec nie, príbuznený.

IMPULZ a slovenská politická emigrácia

Od minulého roku začal na Slovensku vychádzať celkom kvalitný mesačník IMPULZ, ku ktorému je prístup i cez internet (<http://www.impulzrevue.sk/>). Hneď v jeho prvom čísle som našiel i kritickú poznámku o emigrácii. Práve preto, že sa jedná o hodnotný časopis, ktorého zorný uhol je v mnohom totožný s pohľadom *Kolínskych listov*, je myslím na mieste aby som sa pokúsil o komentár z opačnej strany mentálnej železnej opony (lebo roku 1989 padla iba politická a ekonomická železná opona), ktorá oddeľovala, a v mnohom ešte oddeľuje, Slovensko od (dnes už len bývalých) politických emigrantov ako o tom nepriamo svedčí i autor poznámky.

Predovšetkým treba poznamenať, že na Slovensko po roku 1989 prichádzali emigranti slovenskí i československí; politickí i nepolitickí; povojnoví, pofebruároví, poaugustoví aj neskorší. Nie je z kontextu jasné na ktorých z tejto politickej, vzdelanostnej i mentalitnej rôznorodej zmesi autor naráža. Najskôr na slovenskú politickú emigráciu, teda tých, ktorí odišli zo Slovenska a ani neskôr si 'neupravili pomer k socialistickej vlasti', ako sa to oficiálne nazývalo, a preto ani Slovensko nemohli navštíviť pred novembrom 1989. Obmedzím sa teda iba na týchto, aj preto lebo sám som k nim patril, resp. patrí, hoci už nie ako politický iba ako kultúrny emigrant.

Niektorí sa rozhodli na Slovensku zostať, väčšina už dnes po šesnástich rokoch patria ku generácii celkom na odchode, niektorí nie. Ale aj príležitostné návštevy na Slovensko strácajú na atraktivnosti, po tom čo nám už pomreli najbližší, a to mimo iné aj preto, že si dobre pamätáme, ako naše dobre mienené — správne či nesprávne — rady boli naozaj prijímané ako "mentorovanie staršieho brata, ktorý sa vrátil z cesty okolo sveta a rozpráva Popolvárovi svoje zážitky." Ak chce niekto pomoc, lebo sa topí v bahne, musí prijať natiahnutú ruku

Ilúzia o podpore zo strany slovenských emigrantov

Pre mňa je vzťah medzi emigrantmi a Slováckmi s výhradne slovenským občianstvom jedným z najväčších sklamaní ponovembrového vývoja. S emigrantmi si nerozumieme a ako keby sme mali voči sebe navzájom zlé svedomie. Oni prichádzajú často s mentorovaním staršieho brata, ktorý sa vrátil z cesty okolo sveta a rozpráva Popolvárovi svoje zážitky. Naša náruč však tiež nebola veľmi otvorená pre emigrantov. S bolesťanským pocitom sme poukazovali na to, že „kým vy ste si tam...“, „tak my sme si tu všeličo museli...“ a teraz ste ešte aj veľmi múdri.

Emigranti v prvej eufórii sa rýchlo utekali pozrieť do svojej pôvodnej vlasti, často s predsavzatiami, ako v nej zotrávajú, ale po príchode si čoskoro uvedomili, že pre každodenný život je dôležitejšie špičkové zdravotníctvo, sociálne istoty, dobre fungujúca infraštruktúra než sentimentálna túžba po domove, do ktorého sa koniec koncov dá už teraz hocikedy prísť na dovolenku. Takto nám teda slovenská emigrácia narobila skôr viac politickej škody a problémov, než by nám bola pomohla naštartovať fungujúce spoločenské mechanizmy.

[citované z článku Petra Smolíka, "Naše" a "vaše" médiá, IMPULZ, Číslo 1 (2005), str. 72]

toho, kto sám má pevnú (svetonázorovú, ale i finančnú) pôdu pod nohami a nie mu závidieť "kým ty si tam...", "tak ja si v tomto bahne musím všeličo..." a teraz si ešte aj múdry. Veru, často prvý domem ktorý mal navrátiť emigrant bola *závisť* a to nie iba čo sa týka materiálneho zaistenia. Najmä u starších, ktorí napríklad roku 1968 mali práve takú príležitosť bezbolestne z Československa odísť ako my. Niektorým táto závisť imponovala a vystatovali sa, mnohých to ale znechutilo. Azda boli aj takí, ktorí sentimentálne túžili po domove, skôr si však myslím, že tí čo sa stretli s najväčším nepochopením na Slovensku boli idealisti, politicky aj možno naivní, nie však preto, že by aspoň

[pokračovanie z prvej strany]

Multikulturalizmus, ktorý je tak vášnivo podporovaný, môže niekedy viesť k seba-opusteniu a seba-popreniu, útek pred sebou samým. Multikulturalita nás učí pristupovať k tomu čo je sväté pre iných s úctou, ale toto môžeme robiť iba vtedy ak my sami nie sme odcudzení od sakrálneho, od Boha. Čo sa týka iných, je našou povinnosťou kultivovať v sebe samých úctu k svätému a ukazovať tvár Božiu — Boha, ktorý má súcit s chudobnými a slabými, s vdovami a sirotami, s cudzincami; Boha, ktorý je tak humánný, že sa sám stal človekom, človekom, ktorý trpel a ktorý tým že trpel s nami dal našim bolestiam dôstojnosť a naplnil ich nádejou.

Ak si neosvojíme (*embrace*) naše vlastné dedičstvo sakrálneho, nezaprieme iba identitu Európy. Zlyháme aj v našej službe iným, na ktorú majú právo. Pre ostatné kultúry tohoto sveta je absolútny sekularizmus, ktorý sa odvíja na Západe, niečo hlboko cudzie. Sú presvedčení, že svet bez Boha nemá budúcnosť. Multikulturalita preto vyžaduje od nás aby sme sa zasa vrátili k sebe.

Nevieme, aká bude budúcnosť Európy. Tu musíme súhlasiť s Toynbeem*, že osud spoločnosti je závislý na jej kreatívnych menšinách. Kresťanskí veriaci by sa mali dívať na seba ako na takú kreatívnu menšinu a pomôcť Európe znova sa prihlásiť k tomu, čo je najlepšie v jej dedičstve a dať sa tým pádom do služieb celého ľudstva.

* Arnold Joseph Toynbee (1889 - 1975), britský historik, ktorý sa preslávil svojou analýzou vzniku a pádu civilizácií. Svoju syntézu globálnej histórie spísal v dnes už klasickej dvanásťdielnej *A Study of History*, (1934-1961) — pozn. GV.

pudovo nepoznali západný svet v ktorom prežili desaťročia, ale preto, že nevedeli odhadnúť hlboké mentalitné zmeny, ktorými prešlo Slovensko od tej doby, čo z neho odišli. Ak však dobromyseľným emigrantom bolo týmto možno ukrivdené, domnievam sa, že viac škody utrpelo Slovensko, ak aj nie v politickom zmysle — nakoniec ich Václav Klaus dohnal k samostatnosti a sebazodpovednosti aj bez pomoci emigrácie — tak v kultúrnom slova zmysle. Ak nechceli prijať ani len rady ako predstaviť Slovensko v gramaticky správnej angličtine, či by boli prijali pomoc ako “našartovať” fungujúce spoločenské mechanizmy” aj keby sa našiel taký emigrant, ktorý by to vedel? To však je všetko už minulosť: nová generácia slovenskej inteligencie, kresťanskej či odkresťančenej, má už nové šance temer v rovnakom rozsahu a s rovnakou zodpovednosťou ako ich rovesníci na Západe.

Predsa však je tu niečo, čo možno oprávňuje autorovu kritiku politickej emigrácie. Slováci nemali také lobby, nemali tak vplyvné organizácie ako napr. emigrácia československá (česká oficiálne neexistovala) maďarská, poľská, ukrajinská atď. Niečo ale mali, hlavne náboženské inštitúcie, predovšetkým katolícke. Po roku 1989 sa všetko rozpadlo, rozpustilo či rozdalo na Slovensku. Človeku je akosi smutno, že načo to všetko bolo, keď akonáhle mohlo Slovensko samo prehovoriť, premenilo všetky hodnoty, materiálne aj iné, čo sa tu zozbierali, na drobné a je to preč. Dnes bývalý slovenský politický emigrant nemá nič s čím by sa mohol identifikovať ak len sa nechce podriaďiť orgánom riadeným zo Slovenska kde z emigrantov sú oceňovaní iba tí, ktorí mali dobré vzťahy s Československom, pred aj po 1989.

Pravdepodobne to ináč nešlo a je to asi normálne a správne, veď bývalí politickí emigranti vymierajú a ich deti už splyvajú s väčšinovým obyvateľstvom. Nakoniec slovenské emigrantské organizácie, možno vrátane náboženských misií a kostolov, mali svoj zmysel iba dovtedy dokiaľ lokálni Slováci túžili za domovom, kam nemohli. Po roku 1989 mnohí okúsili to “medzi svojich prišiel a svoji ho neprijali” na vlastnej koži a naraz pochopili, že ich domovom je krajina v ktorej po desaťročia žili a nie krajina, o ktorej rojčili a ju idealizovali. Takže napríklad v Nemecku sa o slovenskú prítomnosť bohato starajú nové generácie Slovákov, slovenských občanov, žijúcich legálne či pololegálne v Nemecku, ktorí s politickou emigráciou nemajú nič spoločné, ani by nám nerozumeli, aj keď sa nazývajú, trochu nepochopiteľne, práve oni exulantmi (pozri <http://www.exil.sk/> alebo <http://www.nemecko.sk/>).

V Austrálii kedysi koloval vtíp o tom, ako vyliečiť prist'ahovalca z túhy po domove: zaplatiť mu nielen letenku do Austrálie (to sa kedysi s prist'ahovalcami robilo), ale po piatich rokoch mu zaplatiť návštevu do starej domoviny; z tej sa vraj každý vráti celkom vyliečený. Pravda, dôležitých je najprv tých päť rokov. Veru, aj nejedného politického emigranta vyliečila z túhy po domove takáto návšteva po dlhšom pobyte v slobodnom svete, obzvlášť ak tam išiel s tým že by ešte mohol byť niečím nápomocný a dožil sa sklamaniam.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik